

*Голові разової спеціалізованої вченої ради PhD9992
Хмельницького національного університету
д.е.н., професору Валентині СТАДНИК*

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента – кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету
Лисака Віктора Миколайовича на дисертаційну роботу
Абушова Теймура Аловсат огли на тему: «Формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві», подану до разової спеціалізованої вченої ради Хмельницького національного університету на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

За умов сучасних трансформаційних процесів в економіці України, особливо в період воєнного стану та глобальної цифровізації, питання формування ефективних систем управління ресурсами та інформаційними процесами на промислових підприємствах набуває особливої ваги. Машинобудівна галузь, як одна з ключових у структурі національної економіки, визначає не лише технологічний потенціал країни, але й її обороноздатність та можливості відновлення у післявоєнний період. Проблеми забезпечення підприємств сировиною, енергетичними ресурсами, кваліфікованими кадрами, а також підвищені вимоги до гнучкості, оперативності та обґрунтованості управлінських рішень формують потребу у принципово нових підходах до організації ресурсного та інформаційного забезпечення виробничих процесів.

Дисертація Абушова Т.А. чітко відображає ці сучасні виклики і пропонує комплексний науково-методичний підхід до формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві. В роботі особлива увага приділяється розкриттю ролі інформації як стратегічного ресурсу, що забезпечує не лише облік та контроль, але й розвиток підходів до організації навчання персоналу, підтримку корпоративних компетенцій та забезпечення стійкого розвитку підприємств в умовах турбулентності зовнішнього середовища.

Дослідження виконано у відповідності до теми науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету «Моделювання стратегій безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем» (номер держреєстрації 0122U001212). Це забезпечує інтеграцію результатів дисертації у ширший контекст розвитку наукових шкіл з управління, інновацій, цифровізації виробництва, а також підтверджує її актуальність з погляду державних пріоритетів та потреб вітчизняної промисловості.

Автором здійснено глибокий аналіз сучасних тенденцій розвитку теорії та практики управління ресурсами і інформаційними процесами, враховано досвід

як вітчизняних, так і зарубіжних учених, що дозволяє органічно інтегрувати результати дисертації у національні і міжнародні дослідницькі програми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Дисертація Абушова Т.А. вирізняється високим рівнем теоретичної обґрунтованості та комплексності дослідження. Наукові положення та висновки побудовані на системному аналізі фундаментальних концепцій управління підприємством, ресурсною та інформаційною базою, і ґрунтуються на сучасних підходах менеджменту, теорії організацій та інформаційних систем.

Особливу увагу приділено розробці архітектури інтегрованої системи управління, що поєднує теоретичний, методичний, організаційно-функціональний та інфраструктурний блоки. Автор обґрунтовує необхідність чіткого розмежування понять «інформаційний потік» та «інформаційний процес», визначає інформацію як координуючий ресурс, пропонує концепцію програмно-цільового планування у сфері управління ресурсами та інформаційними процесами.

Достовірність результатів підтверджується використанням як кількісних, так і якісних методів дослідження, залученням статистичних даних машинобудівних підприємств, узагальненням кращих практик автоматизації та цифровізації управління.

Методологічний інструментарій роботи визначається коректним застосуванням широкого спектру загальнонаукових методів дослідження: методів теоретичного узагальнення, абстрагування, аналізу та синтезу (п. 1.1–1.3); інституційного аналізу (п. 2.2); методів описової статистики (п.п. 2.1–2.3); моделювання (п.п. 3.1–3.3); системного аналізу (п. 3.1), оптимізації (п. 3.2), формування системи показників (п. 3.3), структурно-функціонального (п. 3.1); а також графічних – для наочної ілюстрації та побудови схем та графіків стосовно предмету дослідження (п.п. 1.1–3.4). Все це й забезпечує глибину і багатоплановість наукового пошуку.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію в практичній діяльності органів державної влади та підприємницьких структур, знайшли відображення у наукових публікаціях автора за тематикою дисертації, а також були предметом обговорення на науково-практичних конференціях різних рівнів.

Таким чином, ґрунтовний аналіз теоретичних засад дослідження, використання емпіричної бази для розв’язання поставлених наукових завдань, а також ступінь апробації отриманих результатів засвідчують достатній рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

До основних результатів, що становлять наукову новизну дисертаційної роботи, слід віднести розробку і ґрунтовне обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних положень щодо формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві, а також розв’язання важливого наукового завдання – створення

концепції та методології побудови такої системи з урахуванням сучасних вимог і специфіки галузі.

Автором *вперше* сформульовано архітектуру інтегрованої системи менеджменту ресурсів та інформаційних процесів підприємства як структурованої сукупності функцій, принципів, методів прийняття управлінських рішень і механізмів їх реалізації, що ґрунтується на адаптивній інтегрованості ресурсів і інформаційних процесів. Дана система охоплює теоретичний, методичний, організаційно-функціональний та інфраструктурний блоки (с. 168–183). Також розроблено модель автоматизації управління ресурсами в межах інтегрованої системи, яка базується на оцінці відповідності структури інформаційних та бізнес-процесів підприємства, визначенні необхідних та оптимальних параметрів технічних засобів і технологій, врахуванні фінансових можливостей підприємства і необхідності підвищення кваліфікації персоналу. Запропонована модель передбачає створення єдиного координаційного центру управління ресурсами та інформаційними процесами, здійснення оцінки коректності функціонування інтегрованої системи, а також закріплення відповідних порядків і процедур в організаційно-розпорядчій документації (с. 217–225).

У дисертаційному дослідженні *удосконалено* науково-методичний підхід до трактування інформації як стратегічного ресурсу підприємства, який, на відміну від існуючих підходів, розглядає інформацію як координуючий елемент управління між різними ланками системи підприємства в процесі набуття нових знань. При цьому знання виступають одиницею інформаційних ресурсів, а самі інформаційні ресурси визначають можливості навчання і розвитку організації та слугують інструментом цього процесу (с. 61–63).

Автором здійснено удосконалення понятійно-категорійний апарат щодо визначення поняття «інформаційний процес», який, на відміну від традиційних підходів, охоплює не лише інформаційний потік як сукупність інформаційних повідомлень між генератором і отримувачем, а й включає технології, що використовуються для отримання, накопичення та передачі інформації, а також порядок накопичення, зберігання і захисту інформації, прийнятий на підприємстві (с. 92–94).

У роботі розширено та покращено модель управління ресурсними та інформаційними потоками, яка, на відміну від існуючих, не обмежується відображенням переміщення ресурсів від виробника до кінцевого споживача, а враховує специфіку функціонування сучасних машинобудівних підприємств і доповнюється елементами, що забезпечують синергетичний підхід до управління матеріальними та інформаційними ресурсами (с. 162–164).

У дисертаційній роботі удосконалено процес планування ресурсів промислового підприємства із застосуванням програмного підходу, який, на відміну від наявних методик, враховує реальний стан та тенденції використання ресурсів машинобудівними підприємствами Вінницької області. Розроблено типову програму оптимізації використання ресурсів, яка базується на принципах інтегрованого управління ресурсами та інформаційними процесами (с. 188–192). Дисертантом було вдосконалено систему моніторингу управління ресурсами та інформаційними ресурсами підприємства, яка, на відміну від традиційних

підходів, базується на єдиному підході до спостереження всіх видів ресурсів (матеріальних, трудових, інформаційних) та передбачає встановлення відповідності показників і рівнів управління на основі їх релевантності. При цьому моніторинг охоплює показники макrorівня, мезорівня, а також окремих бізнес-процесів і програм (с. 194–203).

Автором дисертації також удосконалено систему аналізу відповідності ресурсних та інформаційних потоків підприємства. На відміну від існуючих підходів, дана система доповнена типізацією результатів на інформаційні часові та кількісні розриви з метою усунення невідповідностей та подальшого обґрунтованого вибору параметрів для автоматизації управління (с. 218–222).

У дисертації *отримали подальший розвиток* такі положення:

– структурування ресурсів підприємства, яке на відміну від традиційних підходів, передбачає виділення окремої групи нематеріальних ресурсів, що поєднує інформаційні, інтелектуальні та організаційно-управлінські ресурси, тісно пов'язані з використанням різних типів даних у діяльності підприємства (с. 58–59).

– науково-методичний підхід до оптимізації використання ресурсів, який, поряд із забезпеченням наявності необхідної кількості та якості ресурсів у визначений період, доповнюється врахуванням необхідності формування у персоналу підприємства компетенцій щодо ефективного управління і використання ресурсів (с. 75, 101).

– науково-методичний підхід до аналізу впливу факторів середовища на діяльність підприємств у сфері управління ресурсами, який, на відміну від існуючих, передбачає реалізацію чіткої послідовності дій: формування загального переліку факторів прямого та опосередкованого впливу з наступною оцінкою їхньої значущості для ефективності управління ресурсами (с. 106–107).

Наукові положення, висновки та пропозиції, сформульовані в дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними, що засвідчується фундаментальністю використаних у дослідженні концепцій. Всі наукові результати, отримані автором, чітко сформульовані, для кожного з них визначено сутність, новизну та її рівень. Варто відзначити, що отримані результати значною мірою розширюють і поглиблюють сучасні наукові підходи до вирішення актуальних проблем управління ресурсами та інформаційними процесами промислових підприємств, особливо з урахуванням викликів і специфіки трансформаційних змін економіки.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методичних і науково-практичних основ формування та функціонування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві.

Наукові результати використовуються в освітньому процесі Хмельницького національного університету при викладанні таких навчальних дисциплін як «Менеджмент», «Міжнародний менеджмент», «Менеджмент і маркетинг» (довідка про впровадження № 132 від 02.05.2025).

Характерною рисою рецензованої дисертаційної роботи слід визнати те, що більшість наукових положень має прикладний характер та чіткий взаємозв'язок з практикою.

Положення та результати дисертаційної роботи, запропоновані до практичного використання Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА (довідка про впровадження № 756/01 від 20.05.2025), департаментом економіки і інвестицій Вінницької міської ради (довідка про впровадження), Хмельницькою обласною організацією спілки економістів України (довідка про впровадження № 28 від 02.05.2025) та на машинобудівних підприємствах: ТОВ «45 Експериментальний механічний завод» (довідка про впровадження № 829 від 30.05.2025), ТДВ «Брацлав» (довідка про впровадження № 873 від 03.06.2025), ТОВ «Агромаш-Калина» (довідка про впровадження № 176 від 30.05.2025), ТОВ «ГРІН КУЛ» (довідка про впровадження). що підтверджує їх прикладну значимість та перспективи впровадження отриманих результатів у роботі підприємств.

Повнота викладу наукових і практичних результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати, висновки, елементи наукової новизни, викладені в дисертації Абушова Т. А., знайшли відображення у наукових публікаціях автора. За результатами дослідження опубліковано 22 наукових праці, загальним обсягом 8,22 друк. арк., з яких особисто автору належить 7,57 друк. арк., у тому числі: *дві* статті у закордонних виданнях обсягом 1,1 друк. арк. з яких 0,75 авторських, *десять* статей у наукових фахових виданнях України, обсягом 6,0 друк. арк. (особисто автору належить 5,7 друк. арк.); *десять* публікацій, що додатково відображають результати дослідження загальним обсягом 1,12 друк. арк., які належать автору особисто.

Опубліковані наукові праці автора повною мірою відображають зміст дисертаційної роботи та ґрунтовно презентують основні результати проведеного дослідження. Аналіз наукових публікацій свідчить про оригінальність, самостійність і наукову новизну рецензованої роботи, а також про застосування авторських підходів до розв'язання актуальних питань у сфері управління ресурсами та інформаційними процесами. Кількість і якість опублікованих праць є достатніми для представлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до чинних вимог.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз анотації та основних положень дисертаційної роботи Абушова Т.А. свідчить про їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка б не була представлена у тексті самої дисертації. Оформлення як дисертації, так і оприлюдненої анотації відповідає встановленим вимогам МОН України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні Абушова Т.А., а також їхнє практичне значення, слід

відзначити наявність окремих дискусійних аспектів і висловити певні зауваження щодо виконаної роботи.

1. Мета та завдання дослідження, безпосередньо пов'язані із автоматизацією управлінських завдань, а саме завдань управління ресурсами. Водночас для управління підприємством використовуються різноманітні автоматизовані системи управління. З огляду на це виникає питання взаємозв'язку між запропонованою інтегрованою системою управління ресурсами та інформаційними процесами, а також автоматизованими системами управління підприємством.

2. У роботі серед елементів новизни вказано формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами. Характеристику системи в цілому та її окремих елементів наведено у третьому розділі дослідження. Однак, із наведеного виникає питання, яким чином вказана системи інтегрується до загальної системи управління підприємством, адже управління ресурсами підприємства є лише одним із напрямів управління підприємством.

3. У роботі серед ресурсів підприємства, що охоплюються інтегрованою системою визначено лише матеріальні, енергетичні, трудові та інформаційні процеси. Проте як відомо перелік цих ресурсів може бути доповнений та деталізований. У роботі, зокрема розділі 3 відсутнє пояснення щодо можливості використання запропонованої інтегрованої системи управління для інших видів ресурсів підприємства.

4. Дослідження ґрунтується на аналізі підприємств машинобудування Вінницької області, результати якого наведені на с. 106-167. Закономірно, що вказані підприємства можуть бути згруповані за різними ознаками, що допомогло б врахувати особливості різних груп підприємств при формуванні інтегрованої системи.

5. Одним із центральних елементів інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами підприємства, що запропонована у роботі є моніторинг, як ключовий елемент організаційно-функціонального блоку. Моніторинг передбачає регулярне спостереження та його ефективність у великій мірі залежить від правильності періоду здійснення спостережень. Автор запропонував велику кількість показників для моніторингу та у той же час недостатньо відобразив який період для розрахунку кожного із них доцільно використовувати.

Разом з тим, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальний науковий рівень роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

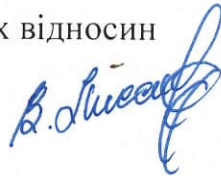
Дисертаційна робота Абушова Теймура Аловсат огли на тему: «Формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, у якому викладено авторський підхід до визначення теоретико-методичних і науково-практичних основ формування та функціонування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві, а також побудови архітектури відповідної системи з урахуванням сучасних викликів галузі.

Робота відзначається цілісністю, логічною структурованістю та завершеністю. Дисертаційна тема повністю розкрита, поставлену мету досягнуто, а визначені завдання вирішено. Основні наукові положення дисертації обґрунтовано, їх повною мірою відображено у наукових публікаціях автора. Дисертація виконана на високому науково-теоретичному, методичному та практичному рівнях.

З урахуванням актуальності, наукової новизни, значущості отриманих результатів, їх обґрунтованості, а також вагомого теоретичного і практичного значення сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Абушова Т.А. «Формування інтегрованої системи управління ресурсами та інформаційними процесами на промисловому підприємстві» відповідає вимогам пунктів 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами), а її автор, Абушов Теймур Аловсат огли, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

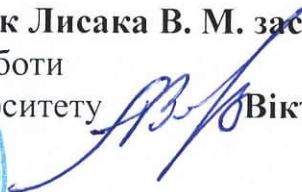
кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницького
національного університету



Віктор ЛИСАК

Підпис кандидата економічних наук Лисака В. М. засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного університету

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ